

A Himnusz, ahogyan Erkel komponálta

Somogyváry Ákos: Verbunkoselemekkel, harangjátékkal, magyaros jelleggel készült nemzeti imádságunk

Az „eredeti” Himnuszról beszélgettünk Somogyváry Ákos karaggyal, az Erkel Ferenc Társaság elnökével, a KOTA választmányának vezetőjével, Erkel szépunokájával a zeneszerző születésének közelgő évfordulója és az általa dirigált, sporteseményekre készített Himnusz-felvétel kapcsán.

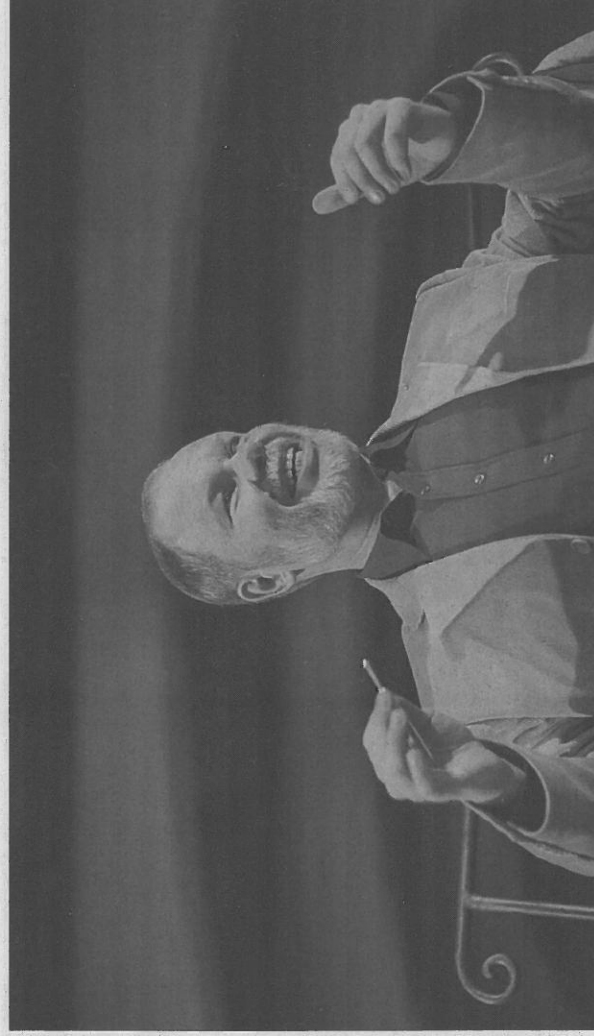
■ KISS ESZTER VERONIKA

November 7-én ünnepejük Erkel Ferenc születésének 203. évfordulóját, s ennek alkalmából újranít az Erkel Színház is. Az ünnepségen a nagy magyar zeneszerző által komponált nemzeti imádságunk, a Himnusz is elhangzik, ám ezúttal abban az eredeti formájában, ahogy Erkel Ferenc egykor papírra vetette. A ma ismert változat ugyanis *Dohnányi Ernő* XX. századi átirata, amely jelentős mértékben eltér a kéziratától. *Somogyváry Ákos* dirigálja majd az Erkel Színházban az „eredeti” Himnusz.

A karnagy az Erkel Ferenc Társaság tavaly megválasztott elnöke, aki nemcsak tiszte miatt kötődik Erkel Ferenchez: ő ugyanis a komponista szépunokája. Somogyváry Ákos beszélgetésünk legelején leszögezi: bár nagyon büszke a rokonságra, nem szokta ezt hangsúlyozni, mert azt valja, önmagában ez nem érv akkor, amikor zenei kérdésekről van szó, ő pedig a Himnusz ügyével sokat foglalkozott szakmai alapon.

– Kerekén húsz éve kezdődött a történetem a Himnusszal, 1993-ban döbbentem rá ugyanis arra, hogy a Himnusz születésének 1994-ben ünnepejük a 150. évfordulóját. Ekkor kezdtem el kutatni a témát, párhuzamosan a Szózat történetével, amelynek érdekessége,

hogy *Egry* zenéjéhez a hangszerelést szintén barátja, Erkel Ferenc készítette. Akkor a győztes pályaművel együtt négyet sikerült feljeleni, később még kettőt találtunk a tizenhátromból. 1994-ben el is hangzott a kézirat szerinti „eredeti” Himnusz a *Battia András* vezette zeneakadémiai ünnepi hangversenyen. A magyar millennium évében tudtuk aztán CD-n is kiadni a Himnusz Erkel szerinti felvételét, ezen a többi pályamű és a Szózat is szerepel – meséli Somogyváry Ákos. A karnagy saját énekkara, a Szent Alberik Kórus alapítványának jóvoltából maga juttatta el a lemezeket az összes magyar középiskolába, 2002-ben pedig *Pálinkás József* akkori kulturális miniszter támogatásával minden magyar oktatási és közintézmény kapott belőle egy példányt. Ezen a korongon az első szám a Himnusz – *Lukán László* elnevezésével – „közének” szerinti, vagyis B-dúr verziója, mivel az eredeti Esz-dúr hangnemet inkább csak képzett hangú énekesek bírják hangmagassággal. Somogyváry egyébként pontosan utánaé-

Erkel tollából nem származott semmilyen fűvös vagy részfűvös változat

FOTÓ: BÉRES ATTILA

ban némi tudatosság, hogy a szocializmusban az Esz-dúr verziót erőltették: nem akarták, hogy túl sokan énekeljék – teszi hozzá, s ugyanakkor a különböző átiratok kapcsán megjegyzi: Erkel tollából nem származott semmilyen fűvös vagy részfűvös változat – mondja a karnagy.

Már az említett millenniumi felvétel is hallható a harangjátékot, amelyet Erkel a nándorférvári diadal emlékére komponált bele az előjátékba, s ez sokaknak az újdonság erejével hat. Két és fél generáció óta ugyanis a Dohnányi-féle átiratban ismerjük a Himnusz, s ennek a hangzáselménye határozza meg a róla kialakult képünket. Pedig Dohnányi alaposan átalakította

messze az eredeti metrumtól, amely verbunkos jellege miatt jóval lendületesebb, mint amivé a bő másfél évszázad „közének” gyakorlatja és a Dohnányi-féle átirat tette. – A másik direktúra, az énekhang nélküli verzió már komolyabb problémákat vetett fel, ezt a partitúrához legközelebbi módon próbáltam megoldani, ezért a vokálisok osztra játsszák a saját szólómukat és a kórus szólóit, vagyis párhuzamosan szól a vokális dalam és ugyanannak a verbunkoskísérlete – fogalmaz Somogyváry. Ez a megoldás egyébként a magyar népzeneben is bevett gyakorlat, így nem idegen a fülnek. A felvétel a MAV Szimfonikus Zenekar működik közre. – Bár nem ezért érkezett a felkérés, de érdekes sporttörténeti adalék: nagyapám, *Hazai Henszelman Kálmán* az 1936-os

olimpiai a magyar vízilabdacsapattal olimpiai bajnokként hallgathatta meg azt a Himnusz, amelyet az ó dédapja, Erkel Ferenc komponált – meséli Somogyváry Ákos. Erkel születésnapjára a karnagy a társaság elnökeként is készült: november 7-én a most kitüntetett 30 éves gyulai Erkel Ferenc Vegyeskar és karnagyja, *Perlaki Attila* ad koncertet Gyulán, a zeneszerző szépunokáján, 9-én pedig a Magyar városában, 9-én pedig a Magyar Cantate és *Beliczay Gyula*, az Erkel-lel egy esztendőben, szintén 120 éve elhunyt komponista F-dúr miséje szólal meg. A Somogyváry Ákos által a közelmúltban közönség elé tárt Erkel-mű, a Magyar Cantate egyébként az Erkel Színház megnyitóján is elhangzik.

Ezt az „eredeti” partitúrát vette alapul Somogyváry Ákos akkor is, amikor a Magyar Olimpiai Bizottság felkérte, hogy készítse el a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak hazánk hivatalosan is elfogadott Himnuszát, amely a nagy sporteseményeken hangzik majd el, elkerülendő azokat a közelmúltbeli kínos eseteket, amikor hibásan játszották le például érme átadásánál nem egy nemzet – köztük a magyar – himnuszát. Itt két fontos megkötés is nehezítette Somogyváry dolgot: egyrészt énekhang nélküli változatot kértek, másrészt kilencven másodpercben határozották meg az időkeretet. A másfél perc szoros tempót diktál, ugyanakkor még ez sem esik nagyon